

De Proostkoerier

~ MJDRECHT ANNO 1770 ~

Historische Vereniging *De Proosdijlanden*

De Proostkoerier

INHOUDSOPGAVE :

Van de voorzitter	pag. 1
Redactioneel	" 2
Archeologie in N-Holland	" 3-4
Met Recht, Theo De Schrijver	" 5
WILNIS en de werkverschaffing, Leo Claassen	" 6-14
De brug van Pos, Piet Grundmann	" 15-16
Leden aan het woord, Hein Röling : Stamboom onderzoek en Hollandgänger	" 17-19
Straatverlichting (in 1867), LC	" 20-21
Onze boekenkast, Theo De Schrijver	" 22-23
Diversen	" 24

Redactie commissie:

L.Claassen, Th. De Schrijver en F.J.de Wit

Redactieadres:

L.Claassen
Pr. Margrietlaan 54
3641 HE Mijdrecht
Tel: 02979-83512

VAN DE VOORZITTER

CONTRIBUTIE 1991

De penningmeester heeft het merendeel van de contributie geïnd. Een klein aantal leden heeft echter nog niet betaald. Om onnodig administratief werk te voorkomen verzoekt het bestuur hen die nog niet hebben betaald alsnog op korte termijn de contributie 1991 ten bedrage van f 25,- over te maken op rekening nr. 36.96.18.505 van de Historische Vereniging "De Proosdijlanden" bij de Rabobank te Mijdrecht.

Voor uw medewerking bij voorbaat hartelijk dank.

AKTIVITEITEN

Ons verzoek in de vorige Proostkoerier om assistentie bij het organiseren van de seizoensactiviteiten heeft succes gehad. Een drietal leden, te weten de heren H. Boersma, G. Lakerveld en G.P. van Zanten, zijn bereid gevonden, samen met het bestuurlid de heer L. Claasen, in de "Werkgroep Activiteiten" zitting te nemen. De eerste vergadering is reeds achter de rug en verwacht mag worden, dat tijdens de algemene ledenvergadering op 15 oktober a.s. een programma ter tafel ligt. Voor de ledenvergadering ontvangt u bij deze editie van "De Proostkoerier" een afzonderlijke uitnodiging.

SECRETARIAAT

Het secretariaat wordt nog steeds door ondergetekende vervuld. Met het verrichten van de daaraan verbonden werkzaamheden heb ik geen problemen maar het is bestuurlijk geen goede zaak als één persoon twee voor de vereniging belangrijke functies combineert. Bovendien is het bestuur nog niet op sterkte. De veelheid van werkzaamheden behoeft mijns inziens geen bezwaar te zijn want dat valt echt heel erg mee. Het verzoek blijft daarom nog steeds geldig:

Wie wil de vacature van secretaris gaan vervullen.

LEDENWERVING

Op het ogenblik, dat ik dit schrijf is het ledenbestand gegroeid naar 180. Dit is om de vereniging goed te laten draaien volstrekt onvoldoende. Getracht moet worden om voor de jaarwisseling ten minste 200 leden te hebben. Het streefgetal ligt echter veel hoger. In een gemeente met ruim 30.000 inwoners moet een ledental van 500 mogelijk zijn. Tijdens de ledenvergadering kom ik op deze aangelegenheid uitgebreid terug.

TENSLOTTE

De Vereniging mocht zich in het afgelopen seizoen verheugen in een steeds toenemende belangstelling, zowel tijdens de verentgingsavonden als tijdens de externe vergaderingen. Daarnaast neemt in ons verenigingsleven "De Proostkoerier" ook een voorname plaats in. Daarom blijft kopij voor artikelen in ons blad steeds welkom. Probeer eens een stukje te schrijven. Het is minder moeilijk dan men denkt. De redactiecommissie houdt zich aanbevolen.

De voorzitter,
P.C. Grundmann
(Herenweg 38
3648CJ Wilnis
tel. 02979 -81578)

Redactioneel

De kopij stroomt nog steeds niet binnen en daardoor dit keer een niet al te dikke editie van Uw blad.

Het is jammer dat onze uitgebreide lezerskring ook niet reageert op vragen om commentaar en/of informatie over gepubliceerde zaken.

Zo heeft de heer Van Leeuwen die in ons vorige nummer een interessante bijdrage leverde over 'het Bouwen door de eeuwen heen', geen enkele reactie ontvangen, hoewel hij daarom had gevraagd!

Toch schuilt er veel en gevarieerde historische kennis onder onze leden, hetgeen steeds weer blijkt in vergaderingen en bijeenkomsten waar gelegenheid is voor discussie.

Maar om dat ook te doen in de richting van auteurs, resp. de Proostkoerier, is kennelijk een andere zaak?!

Voorlopig weten wij niet hoe wij uit deze impasse moeten komen en wij gaan dus maar onverdroten voort met oproepen om KOPIJ.

Wel is gereageerd op onze oproep voor fotografen en voor leden van de Evenementencommissie.

In beide gevallen hebben zich 3 leden gemeld en dat vinden wij bijzonder verheugend.

De Voorzitter heeft in zijn openingskolom al de evenementen-commissarissen genoemd. Onze fotografen zijn/worden: Annelies van Ankeren, Wilnis en de heren Herman van Soest Sr. Wilnis en J.B.M.Pothuizen, Vinkeveen.

" *

Zoals U zult zien hebben wij dit keer het fotomateriaal op twee pagina's (een vel) bijeengebracht. Dit om een betere kwaliteit te kunnen leveren dan via het fotokopiëren mogelijk is.

Een nadeel is dat in de desbetreffende teksten verwijzingen moeten worden opgenomen. Maar ja, o.i. moet aan de kwaliteit van het fotomateriaal de voorkeur worden gegeven. Hopelijk vindt U dat ook.

*

Voor ons december-nummer staat in de rubriek "berichten uit de regio" de buurtschap De Hoef op het programma. We proberen het maar weer: als er onder U zijn die het nodige van De Hoef weten, anecdoten kennen of over oud foto-materiaal beschikken, dan houden wij ons graag voor Uw hulp aanbevolen.

VITRINE bij notaris Forsthövel

In de wachtruimte van het nieuwe kantoor van notaris Mr. P.G.J. Forsthövel aan het Bozenhoven te Mijdrecht, bevindt zich een fraaie, glazen vitrine.

Daarin heeft onze vereniging een aantal boeken en historische voorwerpen mogen plaatsen in de vorm van een mini-expositie. Naar wij vernemen trekt deze kleine tentoonstelling flinke belangstelling.

In onze volgende uitgave hopen wij een foto van de vitrine te kunnen opnemen. Notaris Forsthövel zijn wij erkentelijk voor zijn medewerking aan deze promotie-activiteit voor onze vereniging.

*

ZATERDAG 31 AUGUSTUS 1991

Vrijdag, 31 augustus j . l . zagen we haar op de tevee; Drs. Corine Bakker, archeoloog en lid van onze historische vereniging.

groetjes Corien

Wij wensen Corien en haar collega's veel succes met deze unieke opgraving en zullen haar met belangstelling blijven volgen:

Bestuur en leden Historische Vereniging " De Proosdijlanden " .

Archeologen zijn opgetogen

•SLOOTDORP (ANP) — Een gezelschap van enkele tientallen Nederlandse, Poolse en Argentijnse archeologen heeft op 25 tot 40 centimeter onder een perceel aan de Ulkeweg in Slootdorp de restanten gevonden van een nederzetting uit circa 3100 jaar vóór Christus.

Volgens drs. J. Hogestijn, projectleider van de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek, is er sprake van een unieke vondst, die veruit de jongste sporen van bewoning van Noordwest-Nederland aan het licht heeft gebracht.

Het gaat om de restanten van een nederzetting uit de Trechterbeker-cultuur. Er zijn tienduizenden fragmenten van botten, vuurstenen werktuigen en scherven gevonden, maar ook restanten van primitieve waterputten, afvalkuilen, slachtafval, complete potten en een groot deel van een primitieve hut.

Bij dat laatste gaat het om een constructie van circa vijf bij zeven meter, opgetrokken tussen dunne paaltjes essehout. De hut moet wanden van gevlochten wilgeteen hebben gehad en was aangesmeerd met leem. Hogestijn veronderstelt dat de nederzetting in zomerperioden onderdak heeft geboden aan vijf tot tien mensen, die in de kweldergebieden ten zuiden van het huidige Wieringen het vee lieten grazen.

• Archeologe mevrouw C. Bakker (links) en mevrouw Maris bestuderen een vuurstenen bijl op de plek in Slootdorp, waar zo'n 5000 jaar geleden de vermoedelijke offerplaats van een nederzetting uit de Trechterbeker-cultuur was gevestigd. FOTO MARTIN MOOIJ

Ook werd de nederzetting gebruikt om in de omgeving te jagen en te vissen. Het zomerkamp is gedurende meer dan één seizoen bewoond geweest, want de hut is

zichtbaar drie tot vijf keer gerepareerd. Wieringen en omgeving behoorden in de tijd van de Hunebedbouwers tot de moerasachtige gebieden, hoog boven de toenmalige zeespiegel.

Hoewel elders in Nederland wel oudere sporen van bewoning zijn opgegraven, is de Slootdorpse vondst voor Noordwest-Nederland veruit de oudste. De nederzetting is door haar compleetheid en duidelijke inrichting ook archeologisch van het grootste belang, aldus Hogestijn.

ROB wroet in de aarde op zoek naar sporen van nederzetting uit de Trechterbekercultuur

Volgende week wordt het grovere geschut in stelling gebracht. De graafmachine is al besteld, maar afgelopen week was de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) op de lokatie aan de Ulkeweg nog druk in de weer met schoppen en kruiwagens. Ploeterend om sporen boven de grond te krijgen van een cultuur die reeds lang ter ziele is gegaan. Het gewroet in de aarde heeft al de nodige belangrijke vondsten opgeleverd. Nu is het zoeken naar de plattegrond van een nederzetting die door de leden van de Trechterbekercultuur in lang vervlogen tijden op de bodem van de Wieringermeer is neergezet.

Voor Nederland zijn de vondsten die in de Wieringermeer zijn gedaan uniek te noemen. Niet eerder werden zulke goed bewaarde resten aangetroffen van de mensen die ongeveer 3300 jaar voor Christus in Nederland rondwandelden. Het gaat hierbij om vertegenwoordigers van de Trechterbekercultuur. De naam hebben ze te danken aan het gegeven dat ze gebruik maakten van bekens met een trechervorm. In de volksmond worden ze wel hunebedbouwers genoemd. „Het bijzondere van de vondsten die hier gedaan worden, is dat ze een goed beeld leveren van de leefwijze in die tijd. We hebben beenderen aangetroffen van bijvoorbeeld vissen en vogels. Zo komen we meer aan de weet over hun eetgewoonten. In zandgronden blijven dergelijke botten niet bewaard, maar hier zijn ze goed geconserveerd. Uit dergelijke resten kun-

nen wij veel opmaken”, zegt Corien Bakker van het ROB en assistente van W. J. Hogestijn, die de eigenlijke leiding in handen heeft bij de opgravingen in de Wieringermeer.

Nieuwe methode

Tijdens de werkzaamheden wordt een vrij nieuwe methode van onderzoek gehanteerd. Echt gegraven is er nog nauwelijks. De eerste aandacht is uitgegaan naar de vondsten die eventueel aan de oppervlakte kunnen worden aangetroffen. Daartoe is de vindlokatie aan de Ulkeweg verdeeld in stukjes grond ter grootte van vier vierkante meter. Vanuit ieder lapje grond wordt met een schop en een kruiwagen een monster genomen dat vervolgens op een tot een zeef omgebouwde aardappelschudmachine wordt gegooid. Vervolgens is het voor de medewerkers van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek zaak om alle resten van de Trechterbekercultuur, hoe minuscule dan ook, op het spoor te komen. „Je kunt hier spreken van een vruchtbaar onderzoek, want in iedere kruiwagenlading zand vinden we wel honderden dingen. Daaronder bevinden zich veel vuurstenen en botmateriaal. Maar daar moet je ook weer niet teveel bij voorstellen, want het zijn vaak niet meer dan flintertjes. We bewaren het allemaal, zodat het te zijner tijd gedetermineerd kan worden. Pas dan kunnen we echte conclusies trekken. En dat duurt nog weken. Het is nu meer een kwestie van materiaal verzamelen en de concentraties in kaart te brengen”, zegt Corien Bakker.

Volgende week wordt het grovere geschut in stelling gebracht. Een graafmachine zal dan een laag aarde van zo'n veertig centimeter wegschrapen, zodat er meer bloot komt te liggen. Op het terrein van 25 bij 41 meter hopen de medewerkers van de ROB dan te stuiten op een plattegrond van een nederzetting. Het is vrijwel zeker dat er iets dergelijks moet hebben gezeten, maar wat ze nu precies zal aantreffen, is de ROB ook nog niet geheel duidelijk. „We gaan ervan uit dat we sporen zullen vinden van paalgoten van een huis. Dat is te zien aan de verkleuringen in de grond. Verder vinden we mis-

chien wel af valkuilen en een plattegrond van een huis. Maar dat is speculeren, want zeker weten doen we het niet. We gaan ervan uit dat hier een tijdelijk kamp heeft gestaan.”, vertelt Corien Bakker.

Het bodemonderzoek heeft al aardige vondsten aan het licht gebracht. Variërend van het gebruikelijke materiaal als botten en scherven tot een complete maalsteen. Die laatste ontdekking is vrij bijzonder, volgens Corien Bakker. „Maalstenen worden meestal in stukken aangetroffen. Als je een gaaf exemplaar vindt, dan mag je dat wel bijzonder, noemen”, weet de medewerkster van de ROB.

Hulp

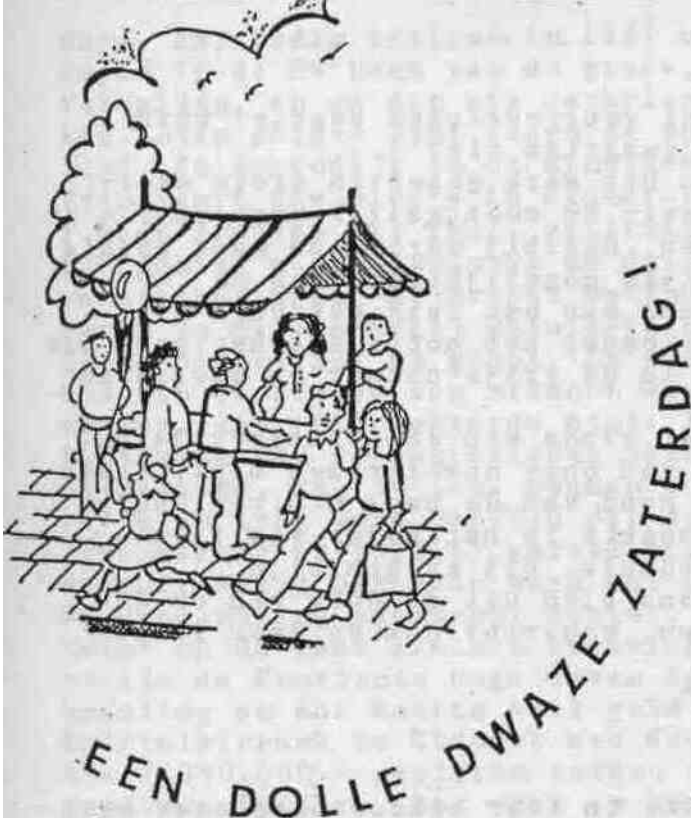
Het doen van opgravingen is er vrij arbeidsintensieve bezigheid, waarbij het adiafum geldt: veel handen maken licht werk. In dat opzicht komt de hulp die de ROB de laatste twee weken heeft ondervonden van de Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG) goed van pas. Een stuk of tien jongeren van zestien jaar en ouder, beschouwt de opgravingen in Wieringermeer als een uitgelezen mogelijkheid om nader kennis te maken met een geschiedkundig interessante periode als de Trechterbekercultuur. Zo hebben de medewerkers van het ROB bijgestaan bij het vlakken en schaven van de grond. Ook hebben ze vondsten verzameld, gewassen en genummerd. „Ze doen het uitstekend. We hebben de afgelopen twee weken goede hulp van ze ondervonden. We krijgen overigens ook assistentie van buitenlandse studenten. Nu zit er hier bijvoorbeeld Polen aan het werk”, vertelt Corien Bakker.

De rijke historische vindplaats aan de Ulkeweg werd ontdekt door mevrouw Maris. Op het akkerbouwbedrijf van haar man deed ze al gedurende enkele jaren opmerkelijke vondsten, waaronder bijvoorbeeld een vuursteen bijtje. Zij meldde het aan de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek. Deze instantie nam vervolgens poolshoogte en raakte overtuigd van het historische belang van de vindlokatie. Toen was er met veel meer nodig om het balletje aan het rollen te brengen. „Dat vergemakkelijkt voor ons de zaak, het gegeven dat Maris niet afkerig stond tegenover opgravingen op zijn land. Ze vinden het zelfs leuk. Het is wel grappig te zien op de lokatie waar we nu opgravingen doen, de gewassen beter dan elders. Dat vertelde Joir Maris ons tenminste. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het feit dat de grond daar rijker, aan humus is. Begin september hopen we hier klaar te zijn. We zullen wel moeten ook, want dan is ons budget voor de zomer op”, zegt Corien Bakker.

De aarde wordt gezeefd om zo de resten van de Trechterbekercultuur te ontdekken.

MET RECHT

Mijdrecht, 7 september 1991.

Rrrrrriiiiiinnnnngggg.' Wreed werd ik in mijn slaap gestoord en dat juist op een moment dat ik de eerste spade in de grond zou steken, ten-einde de Proosdij bovengronds te halen. Langzaam keerde ik terug tot het land der levenden en vaag drong het tot mij door, dat het vandaag braderie was.

Derhalve de thermoskan met koffie gevuld, de hond zijn faecaliën latenafvoeren, etenen.....

onbewust van hetgeen er boven mijn hoofd hing, op weg naar het Prinsenhuis.

Wat denk je.....? DE HELE GANG STOND VOL.....en niet zo'n klein beetje ook, het stond

wel een meter hoog.' Je eerste reactie is, zou iemand dat aan onze vereniging geschonken hebben. Maar ja, dan hadden we toch wel beslist iets van een of andere notaris gehoord. Dus wat deed ik: SLEPEN! Een kwartier later kwam Piet Grundmann eraan. Zelden heb ik iemand zo verbaasd zien kijken; hij stond zelfs te knippen met zijn eksterogen! We schoven alles zoveel mogelijk de aula in en konden toen eindelijk de deur bereiken,

Opeens stonden er twee dames achter ons. Wat bleek, de dames hielden vandaag een openbare verkoop en de de opbrengst hiervan kwam ten goede aan Forsters Parents. Aangezien de aula vrijdagsavonds bezet was, hadden ze alles in de gang gezet.

Inmiddels hadden we t'autootje van Piet geladen en begaven ons naar het Raadhuisplein om de kraam in te richten. En dit ging uiteraard sneller dan het "uitrichten" van de gang.

Pas tegen een uur of elf begon het wat drukker te worden en kwam Petra onze gelederen versterken. Het werd druk in ons stalletje. De bevolking was beduidend geïnteresseerder dan voorgaande jaren. Er werden dan ook vele vragen op ons afgevuurd.

's Middags werd het pas goed druk. Men had kennelijk eerst het weer afgewacht. Wilma had inmiddels Petra's plaats ingenomen en stond de vele geïnteresseerden te woord, waaronder Mevrouw de Jong uit de Kom. Ze vertelde o, a. dat zij als 20-jarige uit Amsterdam naar Mijdrecht was vertrokken. Het was een lust om naar haar te luisteren. Je zou zeggen ze zou best een avond voor de historische vereniging kunnen verzorgen! Op een gegeven moment kijkt ze ons aan en zegt: Dames en Heren, ik hoop niet dat u het, mij kwalijk neemt, maar ik moet weer terug naar de Kom, anders.....zak ik door mijn hoefijzers! We keken elkaar verbaasd aan, hier en daar zag ik een lip trillen en we barstten met zijn allen in lachenuit!

MET RECHT EEN DOLLE DWAZE ZATERDAG(maar dat wist de HVM niet).

Th. De Schrijver

W I L N I S en de werkverschaffing

door Leo Claassen

De ouderen onder ons kennen zeker het voor-oorlogse begrip "werkverschaffing" en dat veelal niet in gunstige zin.

Werkelozen werden toen verplicht aan het werk gezet in grote overheidsprojecten, die o.a. grond-, graaf- en soortgelijk ongeschoold werk op grote schaal te bieden hadden. Daarbij werd toen maar weinig gelet op de lichamelijke en geestelijke mogelijkheden van de betrokkenen. Men werd eenvoudig ergens aan het werk gestuurd of verspeelde zijn uitkering. Dit alles onder het motto dat het goed was dat de werkelozen er eens uit waren in de vrije natuur en bovendien werkervaring konden opdoen!

Tja, zo ging het ook in Wilnis in het einde van de twintiger jaren.

Wij kwamen op dit onderwerp doordat aan onze onvolprezen bibliotheek een scriptie werd aangeboden van-,de hand van de heer H.C.van Neuren uit Mijdrecht, die hij recentelijk maakte in het kader van zijn leraren-opleiding in het vak geschiedenis. Wij kregen zijn toestemming om voor een artikel in ons blad uit de door hem op dit terrein verzamelde gegevens te putten, waarvoor ook op deze plaats nogmaals onze dank.

*

Het begin

Al in 1909 schreef een Staatscommissie in haar eindverslag over het nut van de werkverschaffing in de rij der middelen tegen de werkeloosheid. Zij waarschuwde evenwel dat het middel alleen ingezet zou mogen worden in gevallen van grote nood. Zij constateerde voorts dat landontginning zeer geschikt was vanwege de productieve kant daarvan en het feit dat het werk door allerlei soorten van arbeiders kon worden gedaan.

In 1914 kwam er vervolgens een Nederlandse Bond voor Werkverschaffing, die ernaar streefde het karakter van dit soort werk te veranderen. Niet langer zinloze bezigheden, maar nuttig werk.

In de loop van de jaren daarna hielden zich nog vele commissies langdurig met het onderwerp bezig.

Het duurde tot 1921 voordat er een soort doorbraak kwam en wel in Drente. Daar was de werkeloosheid onder de veenarbeiders zeer groot. Er kwam op instigatie van de Provincie een werkverschaffingsproject van de grond, waarin de werkeloze arbeiders in de omgeving van Emmen de al lang bestaande plannen voor verbetering van de rivieren en afwateringen zouden moeten gaan uitvoeren.

Dit project verliep succesvol, waardoor ook elders in het land de belangstelling voor de werkverschaffing toenam. In 1924 waren volgens de statistieken al 12.000 arbeiders in de werkverschaffing geplaatst. Alleen de grote steden deden aan een en ander niet mee, want zij hadden geen grote, geschikte objecten in de buurt.

In Amsterdam had men ook al jaren via commissies gezocht naar mogelijkheden om de werkeloosheid te verminderen. Echter met weinig succes. Daarom dacht men er in 1926 over om ook stads-werkelozen grondwerk te laten doen. Vervolgens werd gezocht naar een geschikt object in de omgeving.

En - U begrijpt het al - op die manier kwam men terecht bij een stuk veenland in Wilnis, dat pas in 1926 was drooggelegd, te weten Wilnis-Veldzijde.

Er moest daar nog allerlei ontwikkelingswerk worden gedaan, zoals het graven van sloten en weteringen, het uitvoeren van egalisatiewerk en alles wat daarbij behoort.

Het werk

Goed, Amsterdam besloot in 1927 om een stukje van ca. 40 hectare te kopen in de 2W hoek van de grote, nog niet voltooide, polder Wilnis-Veldzijde, en om dit als werkplaats voor zijn werkelozen te gebruiken. Deze polder ligt tussen de Burg.Padmosweg aan de noordkant, Molenland, de Bovendijk en de Wilnische Zuwe. Een heel groot gebied dus (zie kaart die elders is afgedrukt). In het bekende boek van wijlen F.H.de Bruijne uit 1937, getiteld "de Ronde Venen", lezen wij over dit gebied o . a . : "Behalve de drie Mijdrechtse Bedijkingen en het waterschap Groot-Mijdrecht bevindt zich nog in het gebied der Ronde Venen de droogmakerij Wilnis-Veldzijde.

Deze polder, 562 ha groot, is eerst in 1925 gereedgekomen. Al in 1790 had aan de Staten van Utrecht een droogmakingsplan voorgelegd moeten worden, maar dit gebeurde niet. In 1809 werd opnieuw besloten tot een bedijking van de betreffende veengronden, maar ook dit plan werd niet uitgevoerd. Pas in 1862 kwamen de autoriteiten weer op de plannen terug en toen werd bepaald dat de ringdijk voor de toekomstige droogmaking in 1923(!) gereed moest zijn. (Ja, ja, men dacht toen ver vooruit.Red.) Dit plan werd wel gerealiseerd en in 1923 kon men met de droogmaking beginnen. Echter, toen was er geen geld.

Gelet op de zeer slechte ervaringen in de Mijdrechtse bedijkingen, stelde de Provincie hoge eisen aan de wijze van droogmaking en bemaling en dat kostte veel geld. Er moest daarom bij de toenmalige Raiffeisenbank te Utrecht een door de provincie gegarandeerde lening van f.380.000.- gesloten worden om, samen met de reeds voorheen gevormde fondsen, het werk te kunnen uitvoeren. Dat gebeurde en in 1926 was de polder (eindelijk) droog en kon het gewonnen land publiek verkocht worden."

Terug naar de werkverschaffing. Wilnis lag in de buurt van Amsterdam en er waren, voor die tijd, redelijk goede verbindingen per trein. Ontginnen van een polder was een bijzonder arbeidsintensief werk omdat alles nog met de hand moest gebeuren en er was dus plaats voor veel werkelozen, zelfs op het relatief kleine gebiedje van ongeveer 40 ha = 400.000 m².

De toenmalige directeur van de Arbeidsbeurs van Amsterdam, de heer Detiger, die het geheel zou moeten regelen en begeleiden, zei daarover: 'Zoals men fflenschen voor hun gezondheid een tijdje naar buiten zendt, wil men telkens groepjes werkelozen een tijdje aan betaald werk helpen in de buitenlucht. Aan het einde van hun tijd zullen zij er beter uitzien, meer geschikt voor den arbeid zijn en naar wij hopen daardoor meer kans op werk hebben dan tevoren.'

Mooi gesproken, vanachter een fraai buro in een ruime kamer. De praktijk was wel wat anders. ,

Vanaf 2 maart 1928 ging het 'project Wilnis' van start.

Op die dag arriveerde de eerste groep van 50 arbeiders, bestaande uit werkeloze ambtenaren! Een week later volgde nog eens 50 man, zijnde fabrieks-, haven- en ongeschoolde arbeiders. Allen waren niet bepaald geschikt voor het zware polderwerk. Er werd dan ook van het begin af gemord, niet alleen tegen het ongewone en veelal ongezonde werk als zodanig, maar ook tegen de algemene situatie.

De klachten kwamen op het volgende neer:

1. niemand wist precies wat hij verdiende;
2. de tarieven waren binnen een week al een paar keer veranderde
3. het lichte en het zware werk werd zeer ongelijk over de ploegen verdeeld;
4. de reistijd van ca. 3 uur werd niet betaald;
5. Men stond voortdurend in het water en de bagger;
6. er was onvoldoende drinkwater beschikbaar.

Toen er geen verbeteringen kwamen werd in april bij een verschil van mening, een opzichter door de arbeiders mishandeld, met als gevolg dat het werk onder politie-toezicht werd geplaatst.

De politiek

Al spoedig ging ook de politiek zich met de zaak bemoeien.

De Communistische Partij Holland schreef in een pamflet dd. 26 april 1928 o.a.:

"Bij het aan de orde stellen van de werkverschaffing in de Wilnis polder heeft onze vertegenwoordiger in den Amsterdamschen Raad ervoor gewaarschuwd, dat de in overleg met de vertegenwoordigers van de vakbeweging vastgestelde arbeidsvoorwaarden, absoluut onvoldoende waren. Daarom weigerde hij de verantwoordelijkheid voor deze werkverschaffing te aanvaarden en stemde hij dientengevolge tegen de aangevraagde credieten.

Sinds dien tijd zijn de tewerkgestelde kameraden voortdurend in actie om de schandelijk lage loonen te verhoogen en de veel te lange arbeidstijd te verkorten.

Noch de door de betreffende kameraden gevoerde actie, noch onze actie in de gemeenteraad heeft dit doel tot heden toe kunnen bereiken.

Het resultaat is dat de verbittering tegen de schandelijke uitbuiting groeit. Het kon dan ook niet uitblijven, dat deze groeiende verbittering zich moest uiten. Dit is gebeurd. Maandag hebben de kamerden een opzichter een flink pak slaag gegeven. Sindsdien moeten onze kameraden daar werken onder politie-toezicht.

Het karakter dat onze raadsvertegenwoordiger aan deze werkverschaffing heeft gegeven is hiermede bevestigd. Het zijn strafkolonten voor de werkeloze arbeiders geworden.

De arbeidsvoorwaarden

De arbeidsvoorwaarden waren - ten opzichte van onze huidige maatstaven - inderdaad niet bijzonder aantrekkelijk. Zij zagen er voor het project Wilnis als volgt uit:

1. a. Er wordt als regel in tarief gewerkt. De arbeidsduur is gemiddeld 48 uur per week. De tarieven, vastgesteld door de Directie van het werk, zullen zoodanig bepaald worden, dat bij flinken arbeid gemiddeld een loon van 50 cent per uur kan worden verdiend. Voor zekerheid om dit gemiddelde tariefloon te benaderen wordt aan hen, die voor het eerst worden tewerkgesteld, gedurende vier weken een ploegtrainingstoeslag gegeven van respectievelijk 10, 7, 5, 5 en 2,5 cent per uur en per man.

Wanneer in uurloon wordt gewerkt, wordt in den regel 42 cent per uur betaald.

1. b. Voor onwerkbaar weer wordt 70% van het uurloon of 30 cent per uur betaald. Op niet op Zondag vallende Christelijke feestdagen en voor eventueel loonverlet (aanvangende bij een afstand tusschen werk en looppunt van meer dan 3 km) wordt vergoed 42 cent per uur.

2. De arbeiders worden voor rekening der Gemeente, met de hun aangegeven treinen vervoerd van het station Willemsparkweg naar het werk, per gezelschaps- of maandkaart. Meerdere kosten als gevolg van te laat komen of ongeoorloofd verzuim komen voor rekening van de betrokkene.

Ieder tewerkgestelde ontvangt f. l. - per week voor vervoer per tram van zijn woning naar het station en terug.

3. De arbeiders worden tegen ongevallen en invaliditeit verzekerd. Er worden 25 cents invaliditeitszegels geplakt op vertoon van de rentekaart.

4. a. Een arbeider die wegens ziekte of ongeval verzuimt, moet zulks onmiddellijk melden of doen melden aan de Gemeente-Arbeidsbeurs en zich onmiddellijk onder toezicht stellen van den hem aangewezen geneeskundige van den Gem. Geneeskundigen en Gezondheidsdienst. Voor eiken vollen dag ziekte, die door een medische verklaring van den Gem. Geneesk. en Gezondheidsdienst wordt bevestigd, wordt f.3.-- ziekingeld betaald, tot een maximumduur van drie weken. Over den **tijd** dat de ziekte te laat wordt gemeld, wordt geen ziekingeld betaald.
- b. De arbeider geeft in geval van een ongeval een machtiging aan den directeur der Gemeente-Arbeidsbeurs tot het **in** ontvangst nemen der uitkeering. Voor zoover de ongevallenuitkeering meer bedraagt dan de ziekenuitkeering, komt dat meerdere den arbeider ten goede.
- c. 'Wie zich twee dagen achtereen ziek meldt, zonder naar de opvatting van den controleerenden arts ziek te **zijn**, wordt onmiddellijk uit de werkverschaffing ontslagen.
- d. **Indien** iemand zich **lichamelijk** ongeschikt acht voor het werk, zal hij aan het beslissend onderzoek door den Gem. Geneesk. en Gezondheidsdienst worden onderworpen.
5. Bij dringend, geoorloofd verzuim, zulks ter beoordeeling van den Directeur der Gemeente-Arbeidsbeurs, wordt, behalve reisgeld, vergoed 42 cent per uur, tot een maximum van drie dagen.
6. Waterlaarzen worden, waar nodig, van Overheidswege **in** bruikleen verstrekt; schoppen komen voor rekening van den betrokkene. Deze schoppen kan **hij** op het werk koopen, welke koopsom **in** termijnen op **zijn** loon wordt ingehouden.
7. Bij uitzending of hernieuwde uitzending wordt in verband met een volle week "pendagen" aan het einde der eerste week aan den tewerkgestelde nog een week het volle steunbedrag uitgekeerd. Die uitkeering geschiedt ten kantore der Gemeente-Arbeidsbeurs na afloop van het werk, op Zaterdagmiddag tusschen 3 en 4 uur.

Aan den **uit** te zenden arbeider kan op **zijn** verzoek **bij** wijze van voorschot worden verstrekt een paar werkschoenen. Dit voorschot plus de kosten der schoppen, als bedoeld onder 6, moet met tenminste f.0.50 per week worden terugbetaald, door inhouding op het loon. **Bij** beëindiging van het werk zal het niet afgeloste voorschot ineens met de laatste week loon worden verrekend. Buiten de voorschotten, **hier** bedoeld, worden geen toeslagen of voorschotten gegeven.

Een arbeider kan ten **allen** tijde van de werkverschaffing worden teruggeroepen. **Bij** wangedrag op het werk of **in** het kamp, volgt als regel onmiddellijk ontslag."

De kosten

En dan nu nog de kosten van dit alles. De begroting van de Nederlandsche Heidemaatschappij van januari 1928, liet voor dat jaar een toeteilbedrag zien van f. 78.355.--, waarvan ruim f.55.000.-- voor arbeidp2oon, voor een periode van 22 weken met 100 man. In de beleidende brief stond o.a.; "Gaarne zullen wij zoo spoedig mogelijk van U vernemen, of nu definitief per 1 maart a.s. met het werk zal worden begonnen. Dit voor het tijdig nemen der voorbereidende maatregelen, als bouwen van een barak en slaan van een pomp, uitzette-n. van het terrein, aankoop materialen, huur spoor, eventuele bespreking met de Spoorwegen over extra trein enz."

De afwerking

Ondanks de vele klachten ging het werk enkele jaren gewoon door hetgeen mede mogelijk was door het periodiek inzetten van nieuwe ploegen werkelozen. Er werd niet in de wintermaanden gewerkt. In de Gemeenteraad van Amsterdam werd door de communist Seegers voortdurend gehamerd op de slechte situatie in Wilnis. Dit leidde tot marginale verbeteringen totdat in 1930 een soort arbeidersopstand uitbrak in de vorm van stakingen, teneinde gezamenlijk een klachtenbrief naar Amsterdam te kunnen brengen. Na veel vergaderingen en gesprekken leidde dit ertoe dat in juli 1930 een serie verbeteringen werd ingevoerd en dat de rust terugkeerde.

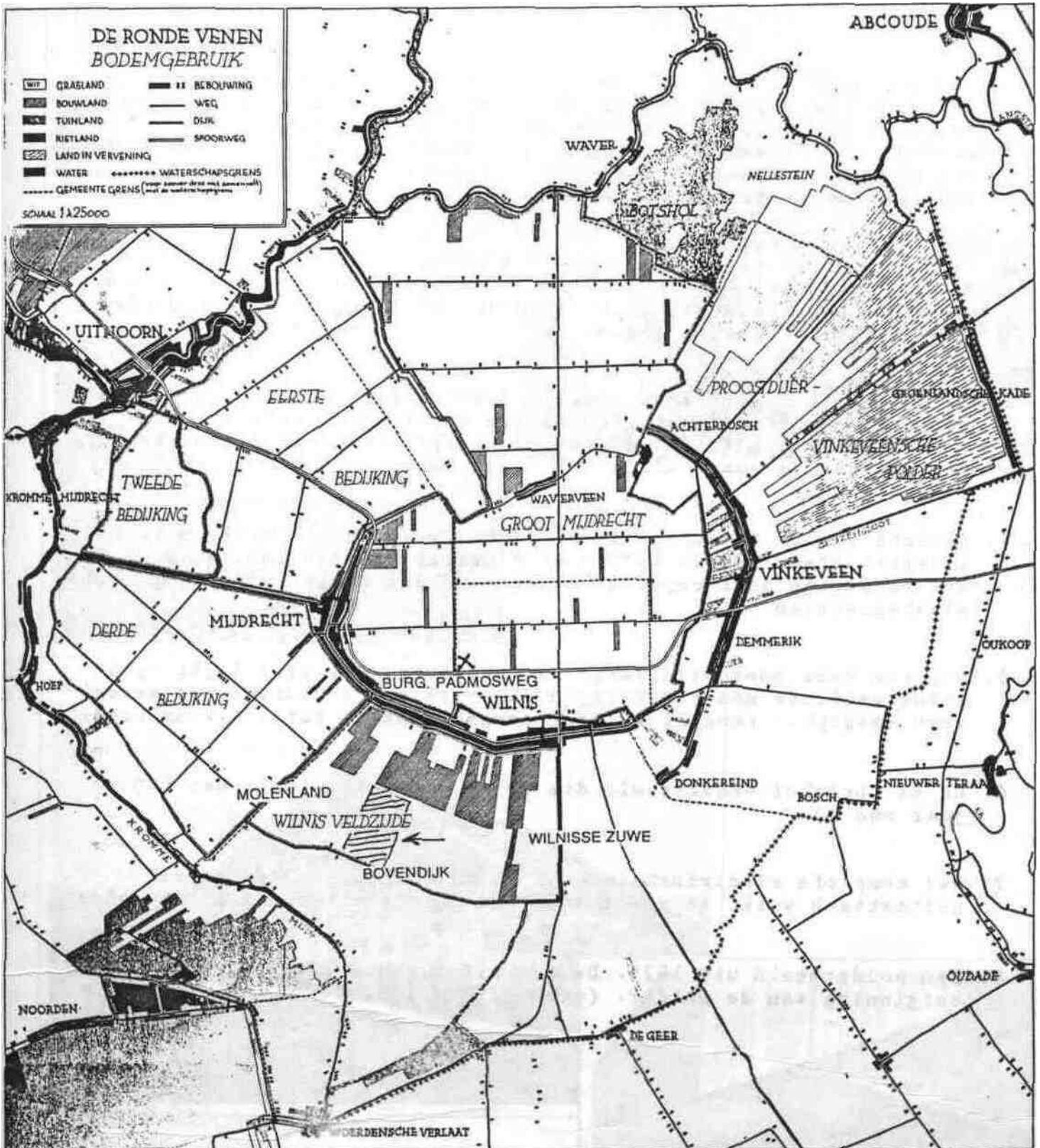
Het werk liep nog door tot in de zomer van 1931 en toen werd besloten de nog resterende werkzaamheden te laten uitvoeren door meer geschikte krachten uit Mijdrecht/Wilnis. Men had TOEN ontdekt dat de Amsterdamse arbeiders fysiek toch minder geschikt waren voor het zware polderwerk dan de plaatselijke arbeiders. Alle betrokken instanties waren - ondanks alles - over de resultaten van dit eerste grote Amsterdamse werkverschaffings-project, zeer tevreden en er werd besloten op de ingeslagen weg voort te gaan. Dit resulteerde o. a. in het welbekende 'Bosplan-project', waar ook niet alles vlekkeloos verliep, maar dat wel, dank zij het zwoegen van velen, een fraai recreatiegebied voor Amsterdam heeft opgeleverd.

Slot

Tot slot nog de mededeling dat toen het werk aan de polder was voltooid, de gemeente Amsterdam de grond aan belangstellenden heeft verpacht. Wij proberen nog uit te vinden hoeveel kopers er waren en wat er verder met de terreinen is gebeurd. Indien onze lezers daarbij fcehulpzaam kunnen zijn, dan houden wij ons aanbevolen. Bekend is dat er op de terreinen verschillende houten noodboederijen zijn gebouwd, waarvan er nog twee bewaard zijn gebleven. Een in de oorspronkelijke staat en de tweede met een in de originele vorm gerestaureerde gevel. Voor afbeeldingen verwijzen wij naar de elders opgenomen foto-pagina, waarop ook nog enige aanvullende 'polderbeelden' te zien zijn.

U KOMT TOCH OOK NAAR
de L E D E N V E R G A D E R I N G
1 5 o k t o b e r
in het PRINSENHUIS te MIJDRECHT
(zie bijgaande AGENDA)

RONDE VENEN 1935

Deze kaart uit 1935 geeft een goed beeld van de verschillende 'bedijkingen' (polders) in onze regio.
Met X is aangegeven waar ongeveer de trein stopte en het gearceerde deel in de polder Veldzijde geeft aan waar ongeveer de Amsterdamse werkverschaffing zich in 1927/31 afspeelde.

WERKVERSCHAFFING WILNIS - fotobijschriften

1. De Heer W. Tijsseling (9 2) heeft het allemaal meegemaakt. Hij vertelde ons o . a . dat het treintje dat de arbeiders uit Amsterdam 'aanvoerde', stopte op een geïmproviseerde halte nabij de Veldzijdeweg. Vandaar gingen de arbeiders te voet naar het werk via een paadje langs het land van Tijsseling. Een loopafstand van ruim een kilometer (zie kaart op pag.11).
2. De HOEVE ALIDA is de enige noodboerderij uit de 20er jaren die, althans voor wat betreft de houten gevel, in de oorspronkelijke staat is gebleven (bij de verkoop zou dit door de vroegere eigenaren zijn geconditioneerd). Foto; Annelies van Ankeren.
3. De HOEVE JAN is ook zo'n noodboerderij waarvan o . a . de gevel is gerestaureerd (in de oorspronkelijke staat; 'terugrestaureren' noemt men dat; blijkens de foto's wijken echter de bovenramen af van die van de Hoeve Alida!?). Foto: Annelies van Ankeren.
4. Gezicht van de Bovendijk in de richting van de RK kerk op de vroegere grens tussen Wilnis en Mijdrecht (Driehuis). Waar nu de koeien grazen moet ongeveer de Amsterdamse werkverschaffing hebben plaatsgevonden.
5. Nog een oude boerderij langs de Padmosweg, die veel lijkt op de eerdergenoemde noodboerderijen. Hier is aan de buitenkant metselwerk toegepast (mogelijk later aangebracht?). Foto: A.v. Ankeren.
6. De RK 'Driehuis-kerk' zoals die er nu bij staat (meer dan 100 jaar oud!) .
7. Het compacte elektrische gemaal Wilnis Veldzijde dat geheel automatisch werkt en zorgt voor het juiste waterpeil in de polder.
8. Een polderbeeld uit 1925. De werkers van het eerste uur bij de ontginning van de polder, (archieff H.v. Soest).

*

1

2

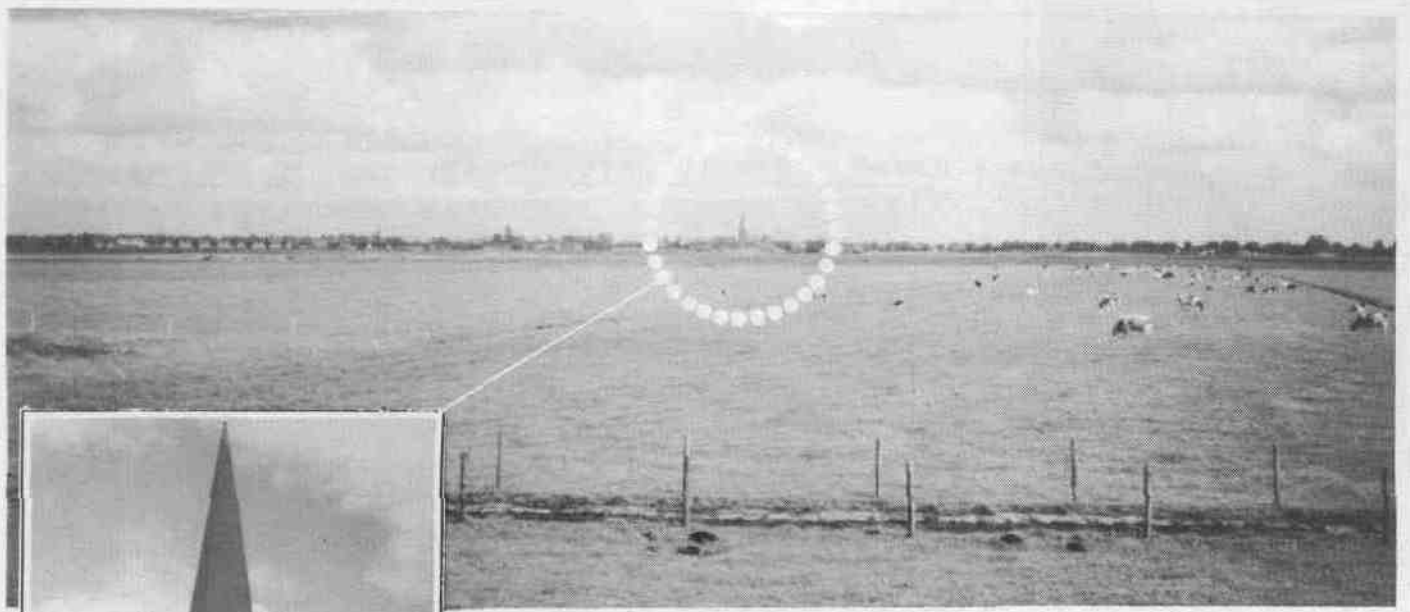
2a

3

3a

4

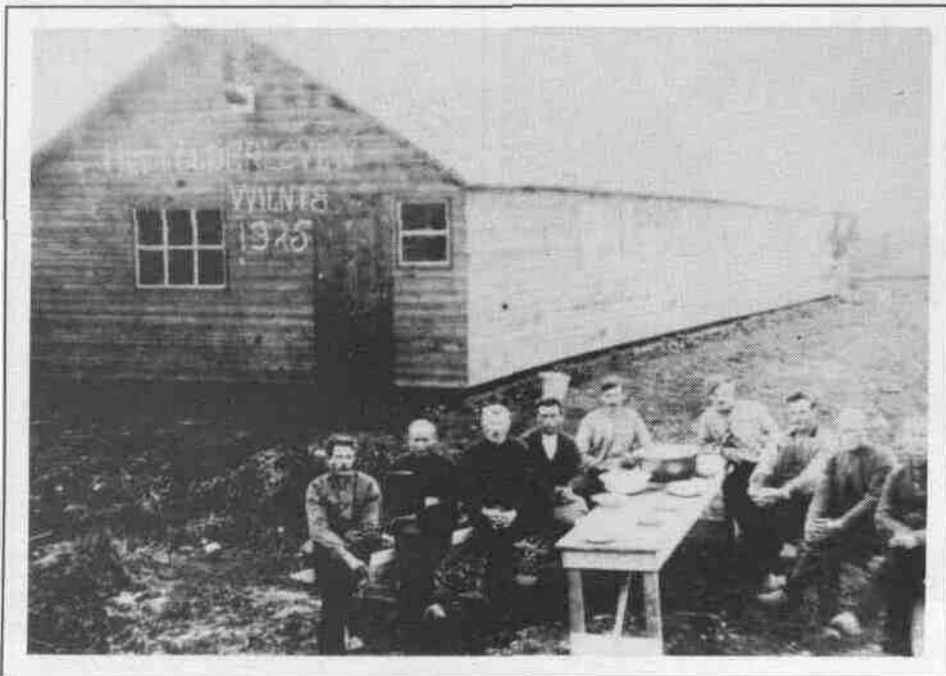

6

5

8
↓

7

DE BRUG VAN POS

MONUMENT

In het boekwerkje "Utrecht Monumenteel" staat als bijschrift bij een fraaie foto het volgende te lezen :

"In het land van bruggen en bruggetjes - zo mag de streek tussen de Vecht en de grens met Holland toch wel genoemd worden - behoort de ophaalbrug in Wilnis tot de mooiste voorbeelden van ijzergietwerk uit de vorige eeuw."

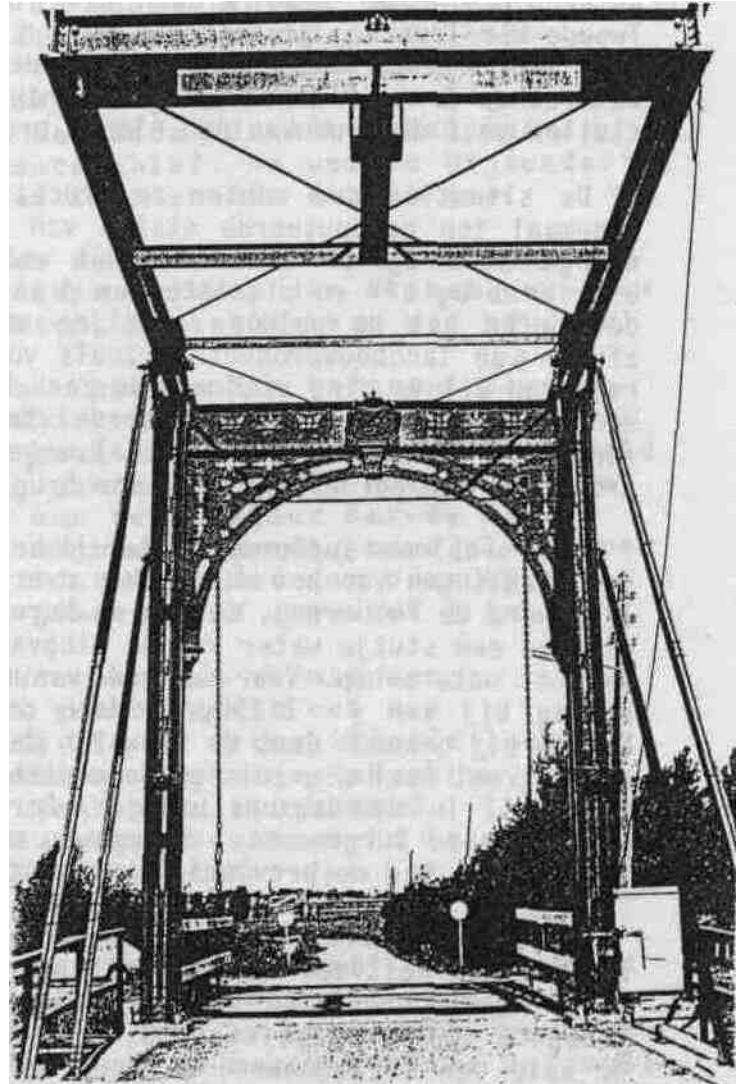
Met die ophaalbrug in Wilnis wordt , bedoeld de "Brug van Pos" zoals de Wilnissers deze monumentale brug nog steeds noemen. De officiële naam luidt "Burgemeester de Voogtbrug" en is genoemd naar één van de bestuurders uit het verleden, die zich in de vorige eeuw hebben ingezet voor de droogmaking van de polder Groot-Mijdrecht.

In de eerste helft van de negentiende eeuw werd het door verbetering van de gietprocessen mogelijk zware metaalconstructies uit te voeren in gietijzer. Van deze nieuwe technische vooruitgang is veelvuldig gebruikgemaakt voor de bouw van bruggen. De Brug van Pos is nog een fraai overblijfsel uit die tijd.

Zoals uit de opschriften valt op te maken is de brug van duitse makelij. Het is niet uitgesloten, dat de brug heeft behoort tot een bepaalde serie omdat in alle onderdelen nummers zijn meegegoten, waardoor de constructie na vervaardiging als een soort macanowerkstuk eenvoudig in elkaar kon worden gezet.

OUDERDOM EN HERKOMST

De ouderdom van de brug is moeilijk te bepalen, omdat voorzover thans door de aanwezige dikke verflagen kan worden gezien, geen datering aanwezig is. Het is daarom interessant of bij de toekomstige restauratie, als alle oude verflagen worden verwijderd, een dergelijke aanduiding naar voren zal komen. Overigens kan wel een gissing worden gedaan aan de hand van het op de bovenbouw van de brug geplaatste wapenschild. Dit schild toont het wapen van Holland met de klimmende leeuw. Uit bescheiden in het archief van de voormalige gemeente Wilnis blijkt, dat de brug afkomstig kan zijn uit de noordhollandse gemeenten Diemen of Weesp. Men zou dan verwachten dat het wapen van Noord-Holland erop zou prijken. In het verleden vormden de provincies Noord- en Zuid-Holland echter één geheel. Eerst bij de grondwetswijziging van 1840 werd de huidige tweedeling tot stand gebracht. Omdat evenwel het wapen van het ongedeelde Holland aanwezig is zou kunnen worden geconcludeerd dat de brug van voor 1840 dateert.

De herkomst is evenwel ook niet geheel duidelijk. Er zijn aanwijzingen, dat

de brug een plaats heeft gehad over de Weespertrekvaart. Wel is met zekerheid te zeggen, dat de brug na afbraak op de oorspronkelijke plaats vele jaren opgeslagen is geweest op een terrein van de waterstaat in Diemen.

BOUW VAN DE BRUG IN WILNIS

Over de ringvaart van de polder Groot-Mijdrecht was bij de ontsluiting na de droogmaking omstreeks 1880 een draaibrug gebouwd in wat toen werd genoemd de Polderweg. Aan deze weg is later bij de invoering van de straatnamen de naam van Wilnissse(r) Zijweg gegeven. Deze brug verkeerde bij het uitbreken van de oorlog in mei 1940 in een zeer bouwvallige staat en was gedurende de Tweede Wereldoorlog grotendeels buiten gebruik. Na de oorlog bleek dat de brug niet meer was te herstellen terwijl de eigenaar en beheerder van de brug, het waterschap Groot Mijdrecht, geen financiële middelen had of beschikbaar wilde stellen voor de bouw van een nieuwe brug.

De situatie werd echter zo precair, dat de gemeente Wilnis in 1947 tot tweemaal toe gedeputeerde staten van Utrecht benaderde om het waterschap te dwingen maatregelen te nemen. Het waterschap nam werkelijk maatregelen "het brak de brug af" en plaatste een draaibare loopbrug. Er kwamen protesten van de boeren uit de polder Veldzijde omdat zij de brug nodig hadden voor de afvoer van landbouwproducten, zoals voeder- en suikerbieten. Ook de gemeenteraad van Wilnis ging zich met de zaak bemoeien drong er op 15 december 1948 in een motie wederom bij gedeputeerde staten van Utrecht op aan een brug over de ringvaart spoedig tot stand te brengen. De zaak kwam op dood spoor omdat de provincie van oordeel was, dat een brug terplaatse niet persé noodzakelijk was.

Het probleem sudderde echter door. De gemeente bleek in 1952 bereid de verplichtingen van het waterschap over te nemen. Bij raadsbesluit van 12 maart 1952 werd de Polderweg, tussen de Herenweg en de ringvaart, de brugwachterswoning en een stukje water van de ringvaart voor f 1,-- in eigendom overgenomen van het waterschap. Voor de bouw van een nieuwe brug droeg het waterschap een bedrag bij van f 2.250,-- . Maar daarmee was de oplossing in feite niet dichterbij gekomen want de bouw van de brug vereiste een financiële inspanning die het wel heel erg zuinige gemeentebestuur niet wenste te leveren. Men zocht zijn heil in tweedehands bruggen. Eerst dacht men aan de verwijderde ophaalbrug naar de Burgemeester Padmosweg maar deze was zodanig doorgeroest dat de goedkeuring van de provinciale waterstaat van Utrecht niet werd verkregen.

De gemeente Wilnis had echter nog een "bruggenprobleem". De draaibrug aan de Hoek van Westveen in de buurtschap Woerdense Verlaat was ook aan vervanging toe. Hiertoe had eind 1953 de Wilnissse aannemer Klaas van Heeringen aan de gemeente een kwalitatief goede brug te koop aangeboden. Het college ging (in de auto van de aannemer) de brug bekijken in Diemen. Men was enthousiast en besloot tot de koop voor f 8.500,-- franco geleverd in het Woerdense Verlaat. Toen echter puntje bij paaltje kwam was de brug niet geschikt voor de te vervangen brug omdat een bredere doorvaart nodig was. Ten einde raad werd besloten in Woerdense Verlaat een nieuwe ophaalbrug te bouwen en de in Diemen aangekochte brug te plaatsen over de ringvaart. Als men nu dacht dat het probleem was opgelost dan vergist men zich. Na nog enige jaren veel politiek geharrewar werd het plaatsen van de brug eind 1955 aanbesteed. De fa. Wed. A. de Bruijn te Vinkeveen ging het werk verrichten voor f 25.300,-- exclusief de eerdergenoemde aankoopkosten van de bovenbouw. De verbinding met de polder werd bij het gereedkomen van de brug op 15 oktober 1956 eindelijk hersteld. Na vele jaren kon de brugwachter Klaas Pos, naar wie de Wilnissers de brug nog steeds noemen, weer normaal zijn werkzaamheden verrichten.

P.C. Grundmann.

LEDEN AAN HET WOORD

STAMBOOM-ONDERZOEK

Sinds enkele jaren ben ik bezig met het uitzoeken van de herkomst en de verspreiding van de familie Röling. Het laatste heb ik geheel op papier, het eerste - de herkomst - blijft nog een bron van ondezoek. Vanuit Mijdrecht loopt het spoor naar Aarlanderveen, waar onze voorvader Gerrit in 1816 in het huwelijk treedt met Grietje Klaphek, geboren op 11 november 1793 te Bleiswijk als onecht (illigima) kind van de Duitse Christina Hardnak uit Zeugen. De gegevens van na 1816 zijn gemakkelijk bij de diverse gemeenten en het Rijksarchief (R.A.) te vinden. Moeilijker wordt het voor de oudere Duitse bronnen. Onze Gerrit werd in Freren, Duitsland, geboren op 13 juli 1788. Op 11 september 1991 ondernamen mijn vrouw en ik, samen met twee neven, een zoektocht naar Freren en omgeving. Vooraf had ik al enkele malen via de telefoon contact gehad met de beheerder en bestuurslid van het Heimatarchief. We werden bijzonder gastvrij ontvangen en de beheerder had zich op ons bezoek goed voorbereid.

In de aanwezige boeken met kopieën van de oude trouw-, huwelijks- en overlijdens-vermeldingen 1685-1808 vonden we weer een aantal gegevens die ons enkele generaties terug brachten. We hebben een uur of drie in dit archief gewerkt.

Omdat Freren en het gebied daaromheen - graafschap Lingen - alsook het gehele graafschap Bentheim van 1633 tot 1792 tot het huis van Oranje behoorden, zijn de kerkelijke boeken in het Nederlands gesteld en dus voor ons goed leesbaar. Als je gewend bent aan het zoeken in het R.A. in Den Haag, dan is het wel een tegenvaller dat de index, niet zoals bij ons per streek (bijv. Rijnland-Noord), maar alleen per dorp is opgesteld. Onderzoek wees uit dat de vader van onze Gerrit afkomstig was uit Thuine, een kleine gemeente op ongeveer 5 km afstand.

Voor we afscheid namen van onze gastheer kregen we nog een rondleiding door het archief. Dat was gevestigd in een oud schoolgebouw, eigendom van de gemeente. In de verschillende lokalen waren oude gereedschappen uit de landbouw, uit oude ambachten, o.a. klompen- en mande-maken en uit het bijhouden uitgesteld. Een grote afdeling boeken was ook aanwezig, evenals vele kaarten en afbeeldingen van vroeger en nu. En dan te bedenken dat het inwonertal van Freren minder is dan van onze vroegere gemeente Mijdrecht. Zo'n huisvesting zou voor ons historische vereniging ideaal zijn! We werden tenslotte op een kopje koffie "met iets erbij" uitgenodigd bij de beheerder thuis. Dat bleek een uitgebreide koffietafel te zijn, met een cognacje vooraf. Op onze vraag naar het waarom van deze geste was het antwoord dat hij nog wat goed te maken had aan Holland. Hij was een gepensioneerde PTT beampte, die chef was geweest van het kantoor in Freren. Voordien was hij jaren met de posttrein van Bentheim naar Hoek van Holland meegereisd als begeleider. Op de terugreis werd altijd in Utrecht overnacht bij "tante Plomp", waar hij heel goede herinneringen aan had. Vooral aan haar zelfgemaakte — gortepap, die hij de Pap der Pappen noemde.

Onze verdere reis ging naar Thuine, waar een groot klooster staat. Een van de nonnen, Zr. Bonaventura Winteborg, had een boek geschreven over het « 17u-J ». -; bestaan van die plaats. In dat boek duikt zeer regelmatig de naam Røling op. Ook gespeld als Rooling Roeling. De Umiat zoals die nu gebruikt wordt, is pas na 1816 in Aarlanderveen in gebruik genomen.

Al in 1550 wordt de naam Roling genoemd in een beschrijving van Amptes en Graveschaft Lingen. Hij wordt als enige in het dorp Thuine genoemd als volle erve, die van alle landshèerlijke verrichtingen en belasting vrij is. Hij is bijzitter bij de Landrechtstoel en moest voor de instandhouding daarvan zorgen. Zijn enige plicht was het Sadelgut. Op straffe van 5 Mark bij verzuim, moest hij altijd een dienaar en een paard gereed houden voor de landheer. Het is zeer waarschijnlijk dat dit rechtstreekse voorouders zijn. Door het ontbreken van schriftelijke bronnen tussen 1550 en 1685 kunnen we het echter nog niet met zekerheid zeggen. De betreffende boerderij ligt ongeveer 1 km buiten Thuine op de "Hollenhorst". Momenteel wonen op die boerderij Bernhard Johann Roling en Anna Anthonia Wuhie, die in 1978 zijn getrouwd. Dat het ook in Duitsland onder de boeren geen rozengeur en maneschijn is blijkt wel uit het feit dat Bernhard steeds om de week als chauffeur van een veevoederauto door het duitse grensgebied rijdt. De ontvangst was ook hier weer heel hartelijk, zowel in het klooster, als bij Bernhard op de Hollenhorst. Jammer is dat van de oude boerderij, die er voor de in 1956 nieuw gebouwde stond, geen afbeelding aanwezig was. Ons volgende adres was de voorzitter van de Heimatvereniging in Thuine, die op ons verzoek nog wat oude gegevens gaat opzoeken. Deze dag heeft ons een schat aan gegevens en ook kopieën van oude akten en testamenten opgeleverd. De taal bleek totaal geen probleem, omdat in deze streken iedereen plat-duits of grens-duits spreekt en **dat** lijkt zeer veel op het Twents.

H O L L A N D G ' A ' N G E R

Een van de meest in het oog springende zaken die wij, zowel in de archieven van Freren en Thuine alsook in het boek "Use Dorp" van zr. Bonaventura aantreffen, is de Hollandganger. Omdat ook onze voorvader Gerit er een was, ging onze belangstelling dus extra naar dat verschijnsel uit.

Na het einde van de 30-jarige oorlog in 1648 en vooral na de 7-jarige oorlog 1756-1763, trad er een algemene verarming van de bevolking in. Dat werd nog verergerd door rondtrekkende en plunderende restanten van vreemde troepen. Duitsland was in die jaren een verzameling van vele staten en vorstendommen. Vanuit Emsland en het hele achterliggende gebied (Osnabrück-Münster) trokken sedert die tijd vele lieden naar het economisch welvarender Nederland, om daar in de zomer door zware en moeilijke arbeid, een weinig geld te verdienen. De grote trek naar Nederland was mede het gevolg van het huurliedenstelsel. De oudste zoon erfde de boerderij; een tweede of later geboren zoon die dat wilde, had het recht om in een tegen het huis aangebouwd gedeelte te wonen en kreeg enkele hectaren land ter beschikking. Hij mocht zijn koe, zijn zeug en zijn schaap op de Mark laten weiden.

Ze moesten in baar geld en in arbeidshulp hun pacht betalen.

Als later een zoon van zIJn oudste broer in dat oudendeelshuis wilde gaan wonen, had hij weer op te krassen!

Dringende veldarbeid, wassen, broodbakken en houthakken behoorden tot hun werkzaamheden. Ook de vrouwen van de huurlieden moesten meehelpen.

Een vrij rechteloze toestand die in feite tot 1920 geduurd heeft.

Men probeerde door nevenarbeid wat geld bij te verdienen. In de winter huisslachten, klompenmaken, spinnen en weven. De produkten van dat spinnen en weven werden door de mensen met de meeste koopmansgeest in Nederland aan de man gebracht.

Het huisweven en spinnen heeft in Oost-Nederland en het aangrenzende deel van Duitsland de bakermat gelegd voor de textiel industrie. Toen die na 1850 langzaam op gang kwam, ging men meer en meer daarin werken en trok men niet langer naar het verre Holland.

Een turfgraver bezig met zijn zware werk

In Nederland was men werkzaam als grasmaaier, hooimaker, TURFGRAVER of'steenbakker. Spek, boekweitmeel en kleinarbeids-gereedschap droeg men mee op zijn rug, of soms op licht handwagens. Velen waren tegen de zware inspanningen niet opgewassen. De langdurige arbeid IN HET NATTE VEEN, de korte nachtrust in de vochtige TURFSCHUREN en de ontoereikende voeding, werden velen fataal. Het in het dorp Thuine bewaard gebleven overlijdensregister, dat in 1685 aangelegd werd, vermeldt tot 1808 al 115 personen die in Nederland gestorven zijn. Bij deze 115 waren 17 vrouwen. Driemaal is er sprake van een Roling uit Thuine, die in Nederland overlijdt. De laatste vermelding is 03-07-1808: D.Jeurling, overleden in Uithoorn en aldaar begraven; 50 jaar. In 1808 stopt dit register, maar het hoofdstuk van de Hollandganger is beslist niet afgesloten. Het hoogtepunt ligt in de jaren 1820-1860. Bij een telling in 1845 en 1846 (in Duitsland bekend als de hongerjaren) passeren er per jaar 32000 Hollandganger de Emsbrug in Lingen. Dit betreft dus alleen het NW deel van Duitsland, beoosten de Ems- Na 1860 neemt de trek af. Hoezeer de trek naar Nederland leefde, blijkt wel uit het volkslied van Thuine. Daarin is sprake van de manslui die in Holland brood halen voor de familie. De vrouwen blijven bij kind en haard en houden de Heimat levenswaard. Wijd weg zocht men zijn geluk, maar zijn hart bleef in het dorp.

STRAATVERLICHTING

Tegenwoordig een doodgewone zaak. Ergens draait iemand op een bepaalde tijd een knop om, of dat gebeurt zelfs automatisch en dan gaan op allerlei plaatsen de straat- of andere verlichtingen branden. Vroeger ging dat wel een beetje anders. Bij het zoeken naar bepaalde zaken in ons gemeente-archief, kwamen wij bij toeval het volgende handgeschreven kontrakt tegen uit 1867! Zo ging dat toen in Mijdrecht.

(omgezet in onze huidige spelling)

Contract

Burgemeester en Wethouders van Mijdrecht, daartoe gemachtigd bij besluit van de Raad dato 31 oktober 1867, goedgekeurd door Heren Gedeputeerde Staten van Utrecht dato 7 november 1867, no. 30, ter ene zijde en JAN ERNST ONKENHOUT, koper- en blikslager te Mijdrecht, ter andere zijde:

verklaren met elkander te hebben gecontracteerd hetgeen volgt:

De contractant ter andere zijde neemt van de contractanten ter ene zijde aan, het verlichten met petroleum van zeventien lantaarns, waarvan zestien staande in en bij het dorp, en een in de Mennonietenbuurt te Mijdrecht, met inbegrip van de levering van de benodigde petroleum en alle verdere materialen, het opsteken, blussen en opbergen, en het onderhoud der lantaarns, met de lampeglazen en al hetgeen uit de aard der zaak daartoe behoort -----

voor de tijd van vier jaar, ingaande heden, eindigende september 1871.

voor de som van TWEEHONDERD VEERTIG GULDEN per jaar, te betalen jaarlijks de helft rond 1 januari, de wederhelft april daaraanvolgend na afloop van iedere winter,

op de volgende voorwaarden:

art.1

De contractant ter andere zijde zal ieder jaar gedurende de wintermaanden, bij donkere maan, de dorpslantaarns verlichten met petroleum, gedurende ZEVEN donkers, iedere donker gerekend op achttien avonden, te beginnen wanneer Burgemeester en Wethouders dit gelasten, en zo dit is als een gedeeltelijke donker invalt, zal hij de dagen die aan een gehele donker tekort komen in het laatst van de winter moeten aanvullen.

art.2

De contractant ter andere zijde zal de lantaarns moeten opsteken op het tijdstip door Burgemeester en Wethouders aan te geven, zullende hem bij ieder donker het uur van opsteken en blussen schriftelijk worden medegedeeld.

De lantaarns zullen in de regel moeten branden tot half elf in de avond.

art.3

Het opsteken en blussen, zo dikwijls het nodig is, het schoonhouden en onderhouden der lantaarns en lampen met het opbergen na afloop van de winter, is geheel voor rekening van de contractant ter andere zijde. In geval een of meer lantaarns of lampen in de loop der jaren vernieuwd moeten worden, komt ook de vernieuwing voor zijn rekening, alles ter beoordeling van Burgemeester en Wethouders.

art.4

Zo de lantaarns niet behoorlijk op de bepaalde tijd opgestoken zijn, of, uitgaande, binnen een half uur opnieuw opgestoken zijn, zal de contractant ter andere zijde wegens iedere lantaarn waarmede dit plaats heeft, verbeuren EEN GULDEN 60 CENT, in te houden van zijn aanneempenningen, ter beoordeling van Burgemeester en Wethouders.

art.5

Zo de contractant ter andere zijde de lantaarns en lampen niet behoorlijk schoonmaakt en goed onderhoudt, zal hij ook wegens elke lantaarn waarop deze aanmerking valt, verbeuren EEN GULDEN 60 CENT, van zijn aanneempenningen in te houden, mede ter beoordeling van Burgemeester en Wethouders.

ALDUS GECONTRACTEERD TE MIJDRECHT de 15e November 1867

get-.S J.E.ONKENHOUT

Burgemeester en Wethouders:

J.C.de Voogt
W.van Beijesen
A.Zwart
K.Verdam

- * -

U ziet het; er is in nog geen 125 jaar heel wat veranderd. Blijkbaar was toen alleen bij nieuwe maan straatverlichting nodig en dat nog slechts in de wintermaanden.

De ene lantaarn in de Mennonietenbuurt zal de 'contractant ter andere zijde' wel aan een inwoner aldaar hebben uitbesteed, want in de wintermaanden was toen een tocht naar die buurt een soort van expeditie! en . . als hij zou uitwaaien kon je nooit binnen een half uur weer ter plaatse zijn; zelfs zou het langer dan een half uur duren voordat de lantaarnopsteker gewaarschuwd kon zijn. Wat zijn we tegenwoordig toch verwend

Aan het geciteerde contract zal zeker een offerte zijn voorafgegaan, maar die hebben wij helaas niet kunnen vinden. Wij weten dus niet wat de heer Onkenhout er na aftrek van petroleum en verdere kosten tenslotte per winter aan overhield.

F.240.- was toen een hoop geld en het zal dus geen al te aantrekkelijk baantje zijn geweest in de destijds altijd erg strenge winters!

LC

WIST U

Dat de polder Groot Mijdrecht de diepste polder van ons hele land is, te weten ruim 6.5 m onder NAP;

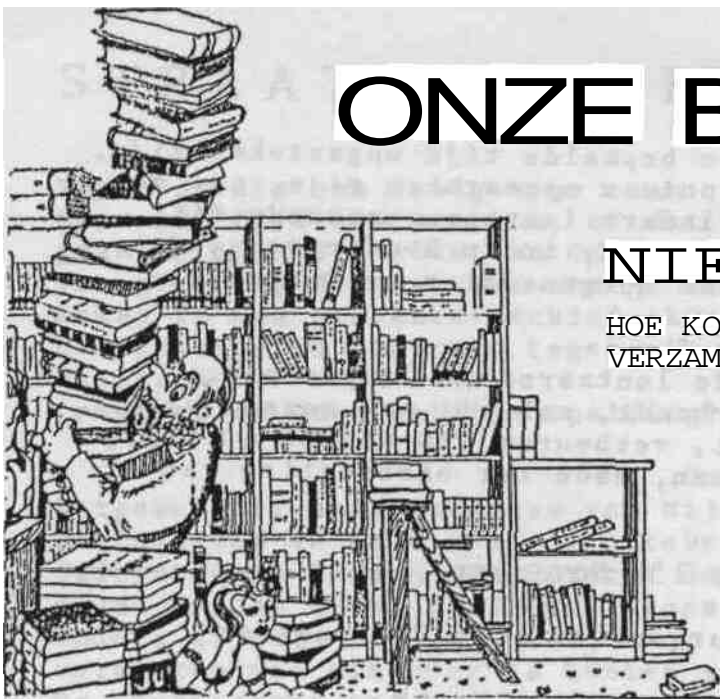
dat door het instromen van kwelwater in hoofdzaak door de bedijking, dagelijks 10 of meer uren door het hoofdgemaal in Waverveen dat in 1961 werd geopend, moet worden gepompt om de polder redelijk droog te houden;

dat er toch, vooral bij regenachtig weer, nog vaak sprake is van wateroverlast, ondanks al onze moderne middelen;

dat ei naarstig wordt gezocht naar een oplossing voor dit al meer dan 100 jaar slepende probleem.

U hoort daar in de toekomst in deze kolommen nog meer over.

LC

ONZE BOEKENKAST

NIEUWE AANWINSTEN

HOE KOM JE TOCH ELKE KEER VEER AAN ZO 'N
VERZAMELING BOEKEN EN KAARTEN.....,...?

Regelmatig wordt deze vraag op
jeafgevuurd.

Om te beginnen moet ik zeggen
dat wij een zéér enthousiaste
documentatiegroep hebben, die
zeer alert is op nieuwe uitgaven,

Daarnaast hebben ze uiteraard ook
oog voor oude foto's, boeken en

kaarten. Er gaat praktisch geen week voorbij, of ze komen wel met het een
of ander aanzetten. Van een kant jammer, dat wij dinsdagsavonds (van
20.00 - 22.00 uur) zo weinig leden zien. Op deze avond mag u namelijk
alles inzien en voor vragen kunt u zich wenden tot een der leden van de
documentatiegroep. Als u eens wist wat we allemaal bezaten, zette u
prompt de tevee af en ging in ijltempo naar het Prinsenhuis, waar de
koffie al staat te wachten.

Zullen we dan maar zeggen: " tot ziens "

Ook ditmaal werden wij weer enorm verrast door de Ronde Veners. Afijn
kijkt u zelf maar!

ATLASSEN EN KAARTEN

AK 0045 Geïllustreerde atlas van Europa, (uitg. 195^)

AK 0046 Kaart: Amstelland in kaart en beeld - detail uit de "Caerte
van Noorthollant", door Joost Jzn, Beeldsnijder (157°)

CULTUUR (LIEDEREN, TONEEL, GEDICHTEN)

CU 0510 Catalogus Expositie 900 jaar Mijdrecht

DORPSGESCHIEDENIS

DG 1068 Wildrecht, Mijdrechtse dorpspolitiek

DG 1069 De Ronde Venen anno 1816

DG 1070 100 Verbeeldingen van Ambachten - t'Amsterdam 1694

KERKGESCHIEDENIS

KG 2531 Parochiegids 1989-1990 van de parochies Mijdrecht/Wilnis en
de Hoef

NOÛLEN EN PERIODIEKEN GEMEENTE(N)

NG 4049 Feestprogramma t.g.v. de opening van het nieuwe Gemeentehuis .
in Mijdrecht.

REGIONALE SCHRIJVERS

Go Verburg - De Hoef

Go Verburg werd in 1920 geboren als het zesde kind uit een bekend boo-
rengeslacht, dat predikanten, classici en professoren voortbracht. Na
een korte, bewogen loopbaan in de handel, kwam hij in 1948 in de jour-
nalistiek tcreclit, maar pas als romanschrijver voelde hij zich op zijn
plaats.

Nu kon hij zijn avonturendrang uitleven in zijn romanfiguren en zijn
helder inzicht in wereldproblemen uitwerken in boeiende dialogen. In
zijn geestelijk en maatschappelijk leven - hij werd intussen huisvader

van een omvangrijk gezin - blijft hij de onvermoeibare zoeker naar de waarheid. Elk nieuw stukje waarheid, dat hij ontdekt, deelt hij uit aan zijn lezers en luisteraars.

RS 12001 Kleine Oase

as 12002 Vergeef ons

RS 12003 Scherven-Mie (verhaal speelt zich af in de Hoef en Omstreken.

RS 12004 Boontje, het apenineisje

RS 12005 Groeten uit Zuid-Afrika

RS 12006 De keerzijde

RS 12007 Koffie uit Kaffa

RS 12008 De verloren plantage

STADS- (DORP S) ONTWIKKELING

SO 8512 De Ronde Venen. Vinkeveen, structuurvisie of Fata Morgana?

SO 8513 Tweede nota over de ruimtelijke ordening in Nederland.
Staatsuitg. Den Haag 1907.

SO 8514 idem - bijbehorende kaarten I t/m III

STUDIEBOEKEN

SB 7009 Aktuele documentatie - Archeologie, vondsten.

SB 7010 Aktuele documentatie - archeologie

SB 7011 Aktuele documentatie - archeologie

SCHOLEN, VERENIGINGEN, STICHTINGEN

SV 6037 Informatieboekje over de cursussen van de Stg. voor vol-
wasseneneducatie in de ronde venen.

SV 6038 Evenementen 1991 - Vinkeveen doet neeri

Waterschappen en droogn.akerijen

WD 7511 Polder Groot Mijdrecht 100 jaar.

Welk onderschrift hoort hierbij

R E C T I F I C A T I E

REGENTEN IN DE RONDE VENEN

Het artikel REGENTEN IN DE RONDE VENEN in de PROOSTKOERIER van juni 1991 behoeft enige verbetering.

Allereerst staat erin vermeld dat de notulen van de gemeenteraad van Vinkeveen pas beginnen op 18 mei 1921. Dit moet zijn 18 mei 1821.

Op de tweede bladzijde van het artikel bovenaan staat dat Jacob Verdam tenslotte in 1921 burgemeester van Mijdrecht werd. De oplettende lezer zal wel geconstateerd hebben dat ook hier 1821 had moeten staan.

Bovendien staat er geschreven dat Jacob Verdam eerst schout en secretaris van Mijdrecht was en tenslotte (in 1821 dus) burgemeester van Mijdrecht werd.

Hij werd toen de opvolger van Hendricus Abraham van Doorn van Noord-scharwoude die op 3 november 1820 in Mijdrecht overleed. Voor die tijd was Verdam echter geen schout van Mijdrecht. Dit kon ook niet omdat schout en burgemeester de naam was voor hetzelfde ambt.

Oorspronkelijk sprak men na de Napoleontische tijd nog steeds van schout. Pas later is de naam burgemeester in zwang gekomen.

F.de W.

MISERE troef bij de EERSTE BEDIJKING(Mijdrecht)

De bedoeling was aanvankelijk dat de ingelanden de Eerste Bedijking zelf zouden droogleggen. Daar deze echter met geldgebrek te kampen hadden en de provincie juist ruim van geldmiddelen voorzien was, werd besloten dat deze laatste de droogmaking op zich zou nemen. Met het grootwaterschap de Ronde Venen sloot men een contract, waarbij enige molens toestemming ontvingen het water op de boezem van dit waterschap uit te slaan.

In 1789 werd door de Staten van Utrecht het octrooi verleend.

In 1791 was de ringdijk gesloten, maar met het droogmalen begon men eerst drie jaar later, toen de stoommachine, het tweede stoomwatergemaal in Nederland, gereed was en men twee oude windvijnzelmolens als hulpkracht in gebruik kon nemen.

De boeren voelden in deze tijd nog weinig voor dergelijke "vuurmachines". Ze waren bevreesd voor brandgevaar en beducht, dat door het geraas de koeien minder melk zouden geven.

In 1796 kwamen de eerste gronden boven water, echter slechts voor korte tijd, want spoedig bleek dat de stoommachine, evenals de vijnzelmolens, fouten hadden. Het werd een jarenlange misere met deze bemalingsinrichtingen. In plaats van de twee vijnzelmolens kwamen er vier nieuwe, terwijl er aan de Kerkvaart nog vier schepradmolens bijgeplaatst werden.

In 1817 was eindelijk tweederde van de plas droog; het volgende jaar ging alles weer verloren, toen het machinegebouw afbrandde. De machine werd wel gerepareerd, maar kostte zoveel brandstof - f.30.000.- per jaar - dat men besloot het gemaal buiten werking te stellen (in 1830 werd het verkocht en afgebroken - ((waarschijnlijk gaat het hier om het vroegere gemaal aan de Pondscoekersluis - red)) Enige tijd later kwamen de landen wel weer droog, dank zij het werk der 8 molens, maar dat duurde niet lang. In 1826 bijv. stond het water nog 2.50 m, in 1834 2,60 m boven zomerpeil. De polder was en bleef eenrietpoel, totdat in 1838 het Rijk ingreep.....

(uit De Ronde Venen van Dr.F.H.de Bruijne, 1939)